

Markku Helin

ISYYSLAKI

Talentum Pro
Helsinki 2016

Juridica-kirjasarjan 32. teos
Copyright © 2016 Talentum Media Oy ja Markku Helin
Yhteistyössä Lakimiesliiton Kustannus
Kansi: Lauri Karmila
Taitto: NotePad Ay
ISBN 978-952-14-2321-5
ISBN 978-952-14-2322-2 (verkkokirja)
ISSN 1459-7535

BALTO print
Liettua 2016

Palaute kirjasta: www.talentumshop.fi

SISÄLLYS

ALKUSANAT	V
LYHENTEET	XVII
I JOHDANTO	I
Tarkoitus	1
Isyys ja äitiys	1
Kirjan sisältö	3
2 LAPSEN SUKUASEMAN KEHITTÄMISEN HISTORIAA	6
Aviolapset ja aviottomat	6
Aviottomien lasten aseman parantaminen	9
Aviolapsen käsitteen supistaminen	12
Syntyperälaki	12
Kohti isyyslakia	13
Vuoden 1975 isyyslaki	14
Hedelmöityshoitolaki	15

3	ISYYSLAIN PÄÄPERIAATTEET	18
	Isyys todetaan tai vahvistetaan	18
	Biologinen vai sosiaalinen isyys – vai sopimus	20
	Isyyden vahvistaminen on lasten etu ja yleinen etu	22
	Isyydestä ei voida sopia	23
	Lapsen määräämisoikeus	24
	Isyys voidaan melkein aina vahvistaa	26
	Ulkopuolisen mahdollisuus riitauttaa isyys	27
	Isyysratkaisu on statusratkaisu	28
	Virheettömyyden periaate	30
	Varhaisten ratkaisujen periaate ja tuomioistuinratkaisujen viimesijaisuus	31
	Käsittelyn kiireellisyys	33
	Lapsen oikeus tuntea alkuperänsä	33
4	ISYYDEN MÄÄRÄYTYMINEN	35
4.1	Isyys äidin avioliiton perusteella	35
	Isyyslain isyysolettama	36
	Isyysolettaman ala	37
	Väestörekisterimerkinnän oikaiseminen ja muutoksenhaku	42
	Vahvistuskanteen ajaminen lapsen syntyperästä	42
	Siirtymäsääntely	44
4.2	Isyyden perustavat tosiseikat	45
	Polveutumisperiaate	45
	Suostumusperiaate	46
	Mikä on hedelmöityshoitoa ja mikä siittiöiden muuta käyttämistä?	47
	Sukupuolen vaihtamisen merkitys	48
	Siirtymäsääntely	49

5	ISYYDEN TUNNUSTAMINEN	50
5.1	Yleisiä periaatteita	50
	Tunnustamisen tarkoitus ja käyttöala	50
	Tunnustamisen esteet	51
	Tunnustamista koskevat pääperiaatteet	54
	Kanne tunnustamisen tai hyväksymisen pätemättömyydestä	56
	Tunnustamisen oikeellisuuden valvonta	58
	Totuudessapysymisvelvollisuus	59
	Siirtymäsääntely	59
5.2	Isyyden tunnustaminen ennen lapsen syntymää	60
	Miksi ja miten?	60
	Tunnustamisen vastaanottaja ja tunnustamismenettely	63
	Kieltäytymisperusteet	65
	Tunnustamisen peruuttaminen	68
	Tunnustamisen kiistäminen	69
	Tunnustamisen vaikutuksettomuus	71
	Tunnustamisesta laadittava asiakirja	73
	Ennakkotunnustamiseen liittyvät kuulemiset	73
	Yhteishuollosta sopiminen ennakkotunnustamisen yhteydessä	75
5.3	Isyyden tunnustaminen lapsen syntymän jälkeen	77
	Yleistä	77
	Tunnustamisen vastaanottaja	77
	Tunnustamisen hyväksyminen	80
	Tunnustajan, äidin ja hyväksymisen antajan henkilöllisyyden toteaminen	82
	Kuuleminen tunnustamisen johdosta	83
	Tunnustamisesta laadittavat asiakirjat	85
5.4	Kumoava tunnustaminen	85
	Yleistä	85
	Äidin ja aviomiehen hyväksyminen	86

	Lapsen asema	87
	Kumoavan tunnustamisen ja isyyden selvittämisen koordinointi	87
	Kumoava tunnustaminen lapsen kuoleman jälkeen	89
6	ISYYDEN SELVITTÄMINEN	90
6.1	Isyyden selvittämisen tarkoitus ja organisointi	90
	Tarkoitus	90
	Palvelun järjestäminen	92
	Lastenvalvoja	92
	Lastenvalvojan salassapito- ja vaitiolovelvollisuus	93
	Äidin, miehen ja lapsen määräämisoikeus	94
6.2	Lastenvalvojan alueellinen toimivalta	96
	Pääsääntö	96
	Toimivalta lapsen liittymän perusteella	97
	Toimivalta miehen liittymän perusteella	98
	Helsingin kaupungin lastenvalvojan varatoimivalta	99
	Kansainvälisen toimivallan ensisijaisuus	100
6.3	Isyyden selvittämisen käyttöala	101
	Lastenvalvoja saa tiedon avioliiton ulkopuolella syntyneestä lapsesta	101
	Isyys tunnustetaan tai halutaan tunnustaa	102
	Isyys aiotaan vahvistaa miehen oikeudenomistajien suostumuksella	103
	Aviomiehen isyys halutaan varmistaa	105
	Kumoavan tunnustamisen valmistelu	106
	Isyyden selvittämisen ajankohta	107
	Lapsen kuoleman vaikutus	108
6.4	Perusmuotoinen isyyden selvittäminen	108
	Selvittämisen luonne	108
	Neuvottelu isyyden selvittämiseksi	110
	Lastenvalvojan oikeus saada tietoja	113

	DNA-tutkimuksen tilaaminen	114
	Näytteen ottaminen	118
6.5	Suppeamuotoinen isyyden selvittäminen	119
	Käyttöala ja toimivaltainen lastenvalvoja	119
	Lastenvalvojan tehtävät	120
	Siirtyminen perusmuotoiseen isyyden selvittämiseen	121
6.6	Isyyden selvittämispöytäkirjan laatiminen ja jälkitoimenpiteet	125
	Pöytäkirja suppeamuotoisesta isyyden selvittämisestä	125
	Pöytäkirja perusmuotoisesta isyyden selvittämisestä	126
	Tunnustamistilaisuuden varaaminen	127
	Asiakirjojen toimittaminen maistraatille	127
	Isyyden vahvistamiskanteen nostaminen	127
	Asianosaisten oikeus isyyden selvittämisestä laadittuun pöytäkirjaan	128
6.7	Isyyden selvittämisen keskeyttäminen	129
	Keskeyttämisen perusteet	129
	Keskeyttämisen esteet	132
	Keskeyttämispäätös	133
	Tiedoksianto keskeyttämispäätöksestä	134
	Isyyden selvittämisen uudelleen aloittaminen	134
	Muutoksenhaku selvityksen keskeyttämistä tai uudelleen aloittamista koskevasta päätöksestä	135
6.8	Siirtymäsääntely	135
7	ISYYDEN VAHVISTAMINEN MAISTRAATISSA	137
	Isyyden vahvistaminen tunnustamisen perusteella	137
	Isyyden vahvistaminen oikeudenomistajien suostumuksen perusteella	140
	Maistraatin päätös	143
	Muutoksenhaku	144
	Siirtymäsäännökset	145

8	ISYYDEN VAHVISTAMINEN OIKEUDENKÄYNNISSÄ	146
8.1	Yleistä	146
	Tarkoitus ja käyttöala	146
	Sovellettavat normit	148
8.2	Tuomioistuimen alueellinen toimivalta	149
8.3	Oikeudenkäynnin asianosaiset ja kanneoikeuden edellytykset	152
	Asianosaiset	152
	Lapsen kanneoikeus	153
	Miehen kanneoikeus	156
8.4	Asianosaisen puhevallan käyttäminen	159
	Lapsen puhevallan käyttäminen	159
	Miehen puhevallan käyttäminen	162
	Täysi-ikäiselle lapselle tai miehelle määrätyn edunvalvojan oikeus käyttää puhevaltaa	163
8.5	Näyttö ja sen arviointi isyys oikeudenkäynnissä	165
	Todistusteema	165
	Oikeusgeneettiset isyystutkimukset	169
	Vaikeita arviointitilanteita	171
8.6	Oikeusgeneettiseen isyystutkimukseen määrääminen	176
	Asianosaisille annettava määräys	176
	Näytteen ottaminen	177
	Tutkimus kadonneesta	179
	Tutkimus kuolleesta	179
	Näytteen ottaminen turvaamistoimena	181
	Näytteen hävittämiskielto	182
	Miehen sukulaisten tutkiminen	182
	Äidin sukulaisten tutkiminen	184
	Tutkimusmääräyksen noudattamatta jättäminen	185

	Muutoksenhaku	186
	Kansainvälinen oikeusapu	186
8.7	Isyysoikeudenkäynnin periaatteita	187
	Indispositiivisuus	187
	Haastamista koskevat periaatteet	188
	Isyyden selvittämispöytäkirjan liittäminen haastehakemukseen	191
	Haasteen tiedoksianto	192
	Kanteen peruuttaminen	193
	Osatuomio jonkun vastaajan osalta	195
	Muutoksenhaku	195
	Oikeudenkäynnin kulku käräjäoikeudessa	196
	Oikeudenkäymiskulut	198
8.8	Siirtymäsääntely	199
	Vireillä olevat kanteet	199
	Lain voimaantultua vireille tulevat kanteet	200
	Kihlалapsikanteet	201
9	ISYYDEN KUMOAMINEN	202
9.1	Yleistä	202
	Ratkaisun luonne	202
	Näytön hankkiminen	204
	Sovellettavat normit	204
9.2	Isyyden kumoaminen maistraatin päätöksellä	204
	Kumoava tunnustaminen	205
	Aviomiehen isyyden selvittämisessä saama poissuljenta	205
	Muutoksenhakukielto	206
9.3	Isyyden kumoaminen kanteen perusteella	207
9.3.1	Isyyden kumoamiskanteen käyttöala	207
9.3.2	Asianosaiset ja kanneoikeuden edellytykset	207
	Asianosaiset	207

	Isän ja äidin kanneoikeus	209
	Lapsen kanneoikeus	213
	Oikeana isänä itseään pitävän miehen kanneoikeus	216
	Oikeana isänä itseään pitävän kanneoikeus ja tunnustettu isyys	218
	Kanneajan pidentyminen painavan syyn vuoksi	219
	Isän perillisten kanneoikeus	222
9.3.3	Oikeudenkäyntiä koskevia säännöksiä	223
	Indispositiivisuus	223
	Haasteen tiedoksianto kuuluttamalla	224
	Tuomioistuimen alueellinen toimivalta	224
9.3.4	Näyttö ja sen arviointi isyyden kumoamista koskevassa oikeudenkäynnissä	225
	Todistusteema	225
	Erilaisia ratkaisutilanteita	226
9.4	Isyyden kumoamista koskevat siirtymäsäännökset	229
	Vireillä olevat asiat	229
	Uudet isyyden kumoamiskanteet	229
9.5	Isyyttä koskevan päätöksen purkaminen	230
	Tuomioistuimen päätöksellä vahvistettu isyys	230
	Maistraatin päätöksen purkaminen	234
10	ISYYS JA PERINTÖ	237
10.1	Johdanto	237
10.2	Lapsen perintöoikeus, kun isyys vahvistetaan perittävän kuoleman jälkeen	238
	Perintöoikeuden edellytykset	238
	Kuolinpesän osakkuus isyyden tultua vahvistetuksi	240
10.3	Lapsen perintöoikeutta koskeva siirtymäsääntely	241
	Isyys on vahvistettu kannerajoitusten poistamisen seurauksena	241

Isyys oli vahvistettu määräajassa	247
Isyys on vahvistettu tilanteessa, jota kanneoikeuden rajoitukset eivät koske	247
Isyys on vahvistettu kannerajoitukset syrjäyttäen	249
10.4 Perinnönjaon oikaisu, kun isyys vahvistetaan perinnönjaon jälkeen	252
Perintökaaren 23a luvun tausta ja perusratkaisut	252
Sääntelyn soveltamisala	253
Palautusvelvolliset	254
Palautusvastuun sisältö	257
Osituksen, erottelun ja hyvityksen oikaiseminen	259
Palautusvastuun sovittelu	260
Palautusmenettely	264
Oikaisujako	266
Siirtymäsääntely	267
10.5 Isyyden kumoaminen perinnönjaon jälkeen	268
Omaisuuksien saaneen palautusvastuu?	268
Palautusvastuun toteuttaminen	270
Palautusvelvollisuuden edellytykset	271
Palautusvastuun suuruus	271
LÄHTEET	273
VIRALLISLÄHTEET	280
OIKEUSTAPAUSHAKEMISTO	283
ASIAHAKEMISTO	285
LAINKOHTAHAKEMISTO	291
LIITTEET	297